

JAARGANG 84 | NR. 8 | OKTOBER 2024

MANkracht

BIJBELSTUDIE VOOR VERENIGING EN KRING

BIJBELSTUDIES OVER DANIËL (5)

Als God wegen
gaat

EN NU DE PRAKTIJK...

Gevangenenzorg
Nederland

THEMABIJBELSTUDIES OVER
DE BRIEF VAN JACOBUS (5)

Tegenstrijdig of
aanvullend?

UITGAVE VAN DE HERVORMDE MANNENBOND OP G.G.

issn 0167 - 3564
MANkracht
(zoals verwoord in
Jesaja 40: 30-31)
verschijnt
10x per jaar

HOOFDBESTUUR

1e voorzitter

ds. J.H. Lammers
T: 033-2000592
E: lammers@hervormdemannenbond.nl

2e voorzitter

ds. J.M. Molenaar
T: 079-3163712
E: molenaar@hervormdemannenbond.nl

1e secretaris

Dhr. W.J.J. Appeldoorn (tevens postadres)
Windmolen 19, 2986 TH Ridderkerk.
T: 06 25 10 09 39
E: appeldoorn@hervormdemannenbond.nl

2e secretaris

Ds. J. van Dijk
T: 0180-398670
E: vandijk@hervormdemannenbond.nl

1e penningmeester

dhr. A. Kreijkes
T: 0548-789801
E: kreijkes@hervormdemannenbond.nl

2e penningmeester

dhr. J. van Capelleveen
T: 0318-516930
E: vancapelleveen@hervormdemannenbond.nl

Lid

ds. E. de Mots
T: 0180-424636
E: demots@hervormdemannenbond.nl

Lid

ds. A. Snoek
T: 0511-855071
E: snoek@hervormdemannenbond.nl

Lid

ds H.J.T. Lubbers *(themadagen)*
T: 033-2861207
E: lubbers@hervormdemannenbond.nl

REDACTIE MANKRACHT

ds. J.M. Molenaar
ds. E. de Mots
Contactpersoon advertenties en opmaak:
dhr. L.H. de Kluijver
E: l.h.dekluijver@hetnet.nl

BESTUURSWIJZIGINGEN

Doorgeven aan de 1e secretaris.
Maandag 9.00-12.00 uur

MUTATIES

E: info@hervormdemannenbond.nl

OVERLIJDENSBERICHTEN

E: predikant@rondzes.nl (o.v.v. MANkracht)

ABONNEMENT OP MANKRACHT?

Leden krijgen het blad gratis. Ben je geen lid
maar wil je MANkracht ook ontvangen?

E: info@hervormdemannenbond.nl
T: 0180-398670

Het lidmaatschap van de Hervormde
Mannenbond kost € 18,- per jaar.

IBAN: NL08RABO0377871559

t.n.v. Herv. Mannenbond op G.G.

Abonnementen lopen per kalenderjaar.

Opzeggen moet vóór 1 december via

E: info.mannenbond@solcon.nl

De handen van God

In maart 2022 werd bij mijn vrouw de ziekte van Alzheimer vastgesteld. Deze diagnose was voor ons zeer ingrijpend. Een dergelijke ziekte al op onze leeftijd? Op 3 september jl. is mijn vrouw verhuisd naar Salem in Ridderkerk. Hoe konden we het volhouden?

door ds. J.H. Lammers, Nijkerk

Het allerbelangrijkste is dat de Heere ons nabij was. Hij houdt vast, ook al begrijpen we Zijn wegen niet. We hebben ook ervaren dat de Heere gebruik maakt van mensen. De voorzieningen op het terrein van dementie zijn in ons land zeer goed.

Verder is de christelijke gemeente van groot belang. Er werd in Nijkerk meegedeeld door gebed, kaarten, praktische hulp enz.. Gemeenteleden toonden zich als 'de handen van God'. Deze uitdrukking wordt nogal eens gebruikt bij het diaconale werk in de kerk. Ook na de verhuizing van mijn vrouw gaat het meelevend door.

Gebeurt dat alleen bij een dominee? Ik weet dat het ook onderling gebeurt in allerlei situaties en in meer gemeenten. Hiervan geldt: het zijn de kleine dingen die het doen. Hoe mooi om in jouw gemeente en in jouw omgeving in de praktijk te brengen wat barmhartigheid is. Zelfs in een gevangenis, zoals we in dit nummer kunnen lezen. Laten wij ons gebruiken als 'de handen van God'?

Johannes Calvijn zit een conferentie voor in 1549 te Genève; 1852, door Pierre-Antoine Labouchère (1807-1873)

WOORDEN UIT HET VERLEDEN

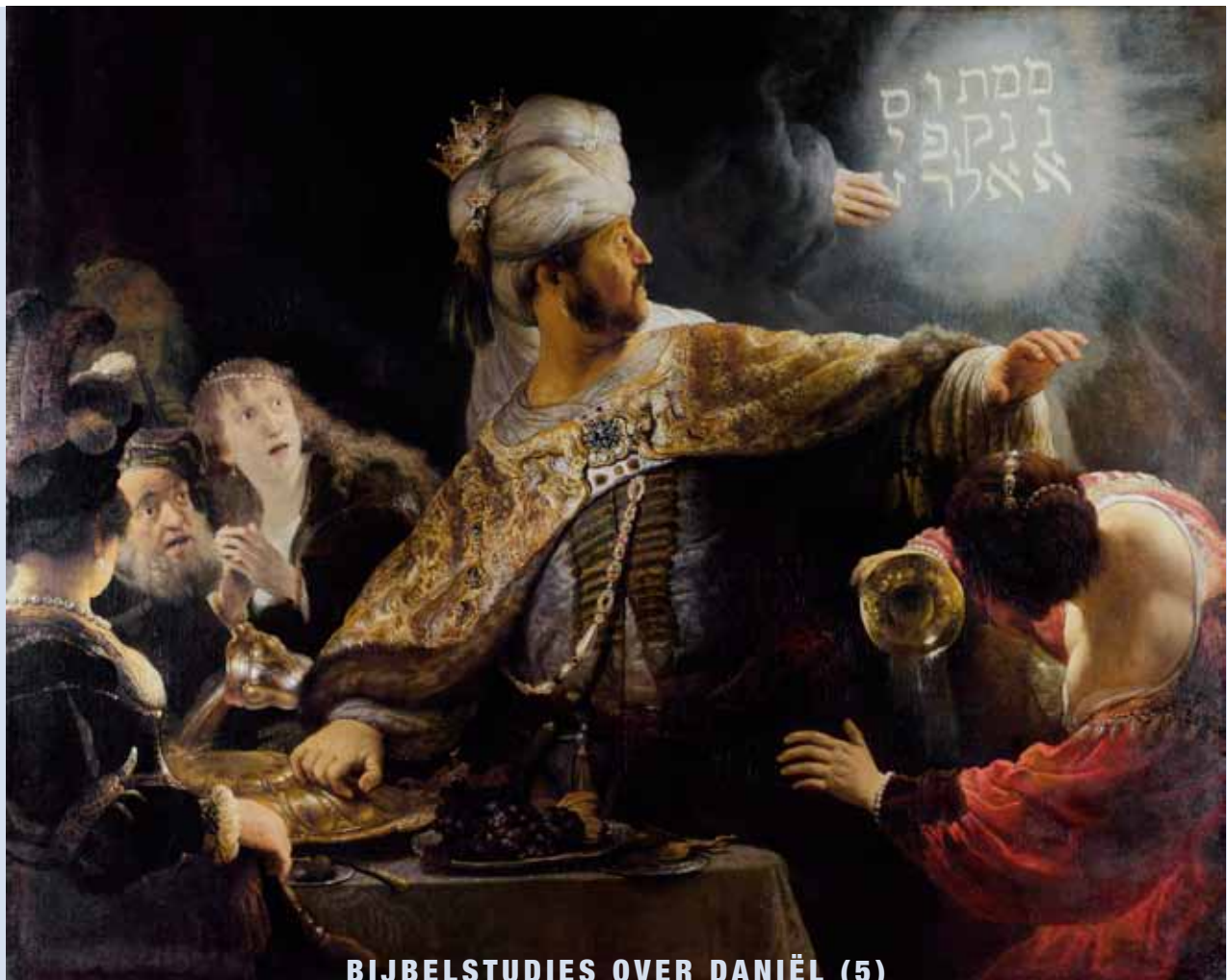
Levenslang tegendraads!

Ieder mens moet haastig zijn om te horen, maar traag om te spreken en traag tot toorn.

Jakobus 1: 19b

Johannes Calvijn (1509-1564)

Deze les is zeer nuttig, want het voortbrengen van nieuw geestelijk leven is niet het werk van een enkel moment. Omdat er altijd resten van de oude mens in ons achterblijven, is het nodig dat we gedurende ons hele leven vernieuwd worden, totdat het vlees sterft. Onze eigenzinnigheid, hoogmoed of traagheid zijn immers hinderlijk voor God om zijn werk in ons te volmaken. ■

Feestmaal van Belsazar, 1636, Rembrandt van Rijn (1606-1669), National Gallery Londen

BIJBELSTUDIES OVER DANIËL (5)

Als God wegen gaat...

Daniël 5

Door: ds. J.M. Molenaar, Zoetermeer

Wat het zwaarste is, moet ook het zwaarste wegen. Een uitdrukking die velen wel kennen. Zo is het maar net. We moeten ons niet druk maken in het leven om dingen van nul en generlei waarde. Wat het belangrijkste is, gaat altijd voor. Alleen is dat ook zo in ons leven? Wat weegt voor ons nu het zwaarst? In het eindoordeel zal God immers ons leven wegen gaan. Hebben we dan wat het zwaarste is, ook echt het zwaarst laten wegen?

Die vraag dringt zich op bij het bestuderen van dit Bijbelgedeelte. Belsazar viert feest. Zijn rijk staat op instorten. De Perzen rammelen aan de poort. Wat weegt nu voor hem

het zwaarst?

OPVOLGING

Eerst even wat getallen en namen op een rij. Nebukadnezar is inmiddels gestorven

(562-561 v. Chr.). Hij is opgevolgd door diverse koningen. Buiten-Bijbelse bronnen vertellen ons dat Nabonid koning is in het jaar dat het Babylonische rijk valt (539 v.

Chr.). Hoe kan Belsazar in dit hoofdstuk dan meer dan twintig keer aangeduid worden als ‘de koning’? Deze titel werd in die dagen ook wel voor de kroonprins gebruikt (M.J. Paul). Nu begrijpen we nog beter waarom Belsazar als beloning voor de uitleg steeds spreekt over ‘derde man’ worden in het rijk (vers 7, 16, 29). Nabonid, nummer 1, Belsazar nummer 2 en Daniël straks nummer 3? We zullen zien.

DATUM

Belsazar! Zes keer klinkt zijn naam in dit hoofdstuk. De man met een naam die verdacht veel lijkt op de naam die

Daniël kreeg: Beltsazar. De betekenis van zijn naam is veelzeggend: ‘Moge de god Bel hem beschermen.’ Op 16 Tisri 539 viel Babel en stierf Belsazar (vers 30). De avond voor zijn dood zit deze koning echter niet in een bunker om crisisberaad te voeren. Hij houdt een feest. De Meden en Perzen liggen voor de poort. Vader Nabonid zit al gevangen. Het Babylonische rijk staat op instorten. Danst Belsazar hier dus op een

vulkaan? Ontvlucht hij gewoon de werkelijkheid? Of probeert hij met dit feest de goden van Babel gunstig te stemmen?

DRANKFEEST

Het feest wordt gehouden in de troonzaal. Opgravingen laten zien dat dit echt een megazaal moet zijn geweest. Vijftig meter lang en twintig meter breed. Lange tafels staan klaar. Vaten vol wijn worden aangerukt. Duizend machthebbers komen aan (vers 1).

» Danst Belsazar hier op een vulkaan? «

Het getal duizend staat symbool voor een ongekend aantal. Belsazar eet en drinkt intussen niet privé, zoals gebruikelijk is in die dagen. De koning eet en drinkt met een aantal uitgekozen gasten in een privévertrek. Hier gaat het echter anders toe. Belsazar eet en drinkt tegenover die machthebbers. Vrouwen en bijvrouwen mogen met hem mee feesten en hij proeft de wijn. Letterlijk: de wijn is zijn raadgever (vers 2). Je voelt aan

alles: drank en platte seks voeren hier de boventoon. Ook onze feestindustrie draait op deze toeren.

GODEN BEZWEREN

Onder invloed van de wijn geeft de koning een opdracht. De gouden en zilveren voorwerpen uit de tempel van Jeruzalem, moeten worden opgehaald. Daar moet uit gedronken worden (vers 4). Pure heiligheidsschennis. De God van Israël had Zelf bevolen deze voorwerpen te

vervaardigen (vgl. Exodus 25). Ze zijn gemaakt om de plengoffers te brengen. Iedere morgen en iedere avond. Belsazar doet er alles aan om de goden van

Babel te bezweren. Juist nu de dreiging van zijn vijanden steeds meer voelbaar is. Opmerkelijk genoeg worden hier de goden niet met name genoemd. Alle nadruk ligt op materie. Ze prijzen de goden van goud, zilver, koper, ijzer, hout en steen (vers 4 en 23). Dit is de ironie van de Bijbelschrijver. Hij onderstreept hoe levenloos deze goden zijn (Vgl. Jesaja 44: 9-20). Dat zal in de nacht die komt wel blijken.

UITLEG GEZOCHT

Het feest is in volle gang. Ineens wordt er echter een mensenhand zichtbaar. Een vinger schrijft. Belsazar verlamt van schrik. Hij doet het in zijn broek van angst (vers 7). De waarzeggers kunnen ook hem de uitleg niet geven. Alle beloningen ten spijt (vers 3). De koningin komt met een advies (vers 10). Wie is deze koningin? Zij hoeft zeker niet de vrouw van de koning te zijn. Het gezag waarmee zij optreedt, doet ons eerder vermoeden dat het hier gaat om de koninginmoeder. Deze vrouw is Daniël in ieder geval niet vergeten. Hij heeft indruk op haar gemaakt (vers 11-12). Daniël is intussen al een oudere man geworden van zo'n 70-80 jaar. Ook nu moet hij verschijnen voor de koning. Opmerkelijk genoeg wordt hij door Belsazar niet aangesproken met zijn babylonische naam, maar met zijn joodse naam (vers 13). De koning stelt ook hem beloningen in het vooruitzicht (vers 23).

UITLEG GEGEVEN

Daniël is er echter snel klaar mee. Zo respectvol als hij Nebukadnezar tegemoet trad, zo kortaf spreekt hij Belsazar aan. Direct en rechtstreeks spreekt hij tot Belsazar: 'U

Nabonidus, de vader van Belshazzar op een stèle uit Harran (nu in het British Museum); hij was de eerste, de koning van het Babylonische rijk in het rijk; Bellsazzar zijn zoon, mederegent, de tweede en dus zou Daniël, de uitlegger de derde in het koninkrijk worden...

hebt de God in Wiens hand uw adem is niet verheerlijkt (vers 23).' Daniël leest de boodschap die op de muur geschreven staat: 'Mene, mene tekkel, upharsin (vers 25).' Deze woorden duiden gewichten aan: 'Mina, mina, sjekel, halve mina's.' Voor de lezers toen en daar vast niet moeilijk om te ontcijferen: '570 gram, 570 gram, 8,4 gram, 285 gram.' Alleen wat is de boodschap van dit schrift? Daniël ontcijfert. Hij zet deze

zelfstandig naamwoorden om in werkwoorden. De uitleg is glashelder: 'Geteld, geteld, gewogen, verdeeld.' Het verschil tussen peres en upharsin is niet zo groot (vers 25 en 28). De laatste is de meervoudsvorm van de eerste. Daar hebben wij voor de uitleg dus niet veel achter te zoeken. Daniël is in zijn preek aan de koning glashelder: 'U bent gewogen en te licht bevonden (vers 27).' Gods oordeel staat vast.

GEEN BEKERING

De koning krijgt dus een snoeiharde preek. Alleen wat werkt deze preek nu uit bij Belsazar?

Nebukadnezar kwam op een bepaalde manier steeds tot inkeer. Koning Belsazar hoort het echter aan, maar zijn reactie is gewoonweg bizar. Hij geeft Daniël de beloning die is beloofd (vers 29). Hij maakt hem derde man van het rijk. Hoe wrang wil je het hebben. Derde man worden van een rijk dat op instorten staat. 'Die nacht werd Belsazar gedood (vers 30).'

» Heeft ons leven voldoende gewicht? «

EN WIJ?

Wellicht dat we in het gesprek het snel met elkaar eens zijn: 'Wat een bizarre reactie van Belsazar op de preek van Daniël.' Laten we echter voorzichtig zijn. Ook wij zullen eens geoordeeld worden. Hoe leven en spreken wij intussen? Heeft ons leven voldoende gewicht in het eindoordeel? Hoe je dat kunt weten? Tegenover deze vier onheilspellende Aramese

woorden staan in de Bijbel vier andere heilrijke Aramese woorden (H. Veldkamp). Jezus riep vanaf het kruis: 'Eloï,

Eloï, lama, sabachtani (Markus 15: 34).' Welk gewicht hebben deze woorden in ons leven? Het antwoord op die vraag is cruciaal. Wanneer die woorden gewicht in je leven kregen, dan zul je wat het zwaarste moet wegen in je leven, ook werkelijk het zwaarste laten wegen. Het zal blijken in je handel en wandel. Dat kan niet missen. Om over door te praten, wat mij betreft. ■

GESPREKSVRAGEN

1. Wat heb je geleerd van de bestudering van Daniël 5?
2. Teken eens met elkaar uit hoe Daniël hier optreedt. Wat zou je graag van hem willen leren in je leven?
3. Ook wij krijgen te maken met spot. Geef eens voorbeelden. Hoe dienen wij als christenen te reageren op het bespottelijk maken van God en Zijn dienst?
4. Hoe eert Daniël zijn God op dit feest? Zou je dat ook nu kunnen doen op feesten en partijen waar wij voor uitgenodigd worden? Waar liggen grenzen en kansen volgens jou? Ga eens na wat Paulus over feesten en partijen zegt in zijn brieven.
5. De koning is onder invloed van de wijn. In Efeze 5: 18-20 staat het vervuld worden van wijn of van de Heilige Geest tegenover elkaar. Waarom zou Paulus juist die twee tegenover elkaar zetten? Hoe raak je vervuld met de Geest?
6. Hoe krijgt ons leven voldoende gewicht voor het eindoordeel dat komen gaat? Welke gevoelens roept het eindoordeel bij jou op? Leg eens uit wat Heidelbergse Catechismus zondag 19 vraag en antwoord 52 hierover zegt. Hoe kan de ondergang van Gods vijanden voor een christen troostend zijn?

Hans Barendrecht:

“Barmhartigheid en gerechtigheid gaan samen”

Door: dhr. J. van Reenen, Veenendaal

**Barmhartigheid en gerechtigheid zijn niet tegenstrijdig, aldus Hans Barendrecht.
“Barmhartigheid hoort bij gerechtigheid, net zoals een kop en een schotel bij elkaar horen.”**

Barendrecht, directeur van Gevangenzorg Nederland, is al bijna dertig jaar lang het gezicht van de organisatie die kantoor houdt in Zoetermeer. De vaste medewerkers hier sturen circa 650 vrijwilligers aan die gevangenen bezoeken en hen begeleiden na hun detentie. De organisatie bezoekt ook tbs-patiënten en ziet om naar de familie van ingeslotenen.

Hans Barendrecht werd in 1963 geboren in Dordrecht. Hij woont nu in Zoetermeer en is er lid van de hervormde Morgenstergemeente. Hij is getrouwd met Lea. Het echtpaar Barendrecht heeft vier kinderen en zeven kleinkinderen.

BARMHARTIGE GERECHTIGHEID

Barmhartige gerechtigheid is een sleutelwoord voor de bevrologene directeur en dat is een groot deel van zijn leven zo geweest, zegt hij. Toen hij als strafrechtjurist bezig was met het onderwerp gerechtigheid drong het steeds meer tot hem door dat dat begrip onlosmakelijk verbonden is met barmhartigheid. “De rechter is er voor de zaak en wij zijn er voor de ziel,” zegt hij nu.

In zijn zoektocht naar gerechtigheid en barmhartigheid heeft hij veel te danken gehad aan het boek “God, mens en medemens”, geschreven door dr. John van Eck, die hij tijdens zijn militaire

diensttijd ontmoette en met wie hij nog steeds een goede band heeft. Van Eck zette hem op het spoor van Calvijn die schreef: “We moeten niet letten op de slechtheid van de mensen, maar we moeten kijken naar het beeld van God in hen. Dat bedekt hun misdaden en wist ze uit. Het lokt ons met zijn schoonheid en zijn waardigheid om hen lief te hebben en te omarmen.”

BIJBELTEKSTEN

Hij heeft er geen moeite mee om hiervoor Bijbelteksten aan te halen. Eerst noemt hij de werken van barmhartigheid uit Mattheüs 25. “De eerste zes werken worden gemakkelijk omarmd door velen, maar het bezoeken van gevangenen valt niet bij iedereen goed.”

Verder wijst hij op Jakobus 1:27, waar het gaat over het bezoeken van weduwen en wezen. “Die tekst strekt zich verder uit en wel tot het delen in de ellende van groepen mensen die het alleen niet redden.”

Een andere tekst die bij hem opkomt, staat in Job 21. “Daar vraagt Job aan zijn vrienden om aandachtig naar hem te luisteren. Job wil gehoord worden.”

DIACONAAL WERK

Het werk van de vrijwilligers bestaat uit het bezoeken van gevangenen, maar niet om hen te bekeren of vrij te krijgen. “We hebben gekozen voor een diaconaal accent. Na de detentie blijven we daarmee doorgaan. Dat diaconale werk bestond vroeger vooral uit het eten en drinken geven aan gevangenen, tegenwoordig gaat het met name om aandacht. Gevangenen, tbs-patiënten en hun familie hebben een vrijplaats nodig om hun zorgen te delen en te zeggen wat hen bezig houdt. De vrijwilligers kunnen er helemaal zijn

voor hen en kunnen de gevangenen met liefde bijstaan. Gevangenen zijn op zoek naar liefde. Daar gaat het om.”

ROEPING

Hij geeft het advies aan de mannen van de Mannenbond om na te denken over hun eigen roeping. “De Heere vraagt wat van ons in het leven. Open je oren en je ogen om erachter te

komen wat dat is. Het boekje “Meditatief leven” van dr. A. van Brummelen heeft mij daarbij geholpen. Van Brummelen zegt: “Kijk naar wat je graag doet. Zo ontdek je je roeping. En als het tegenzit krijg je de

volharding om door te gaan. Voor mij was dat een bevrijdende ontdekking”

» “Denk na over je eigen roeping” «

In ‘Mens, waar zit je?’ schrijft Barendrecht over 25 jaar Gevangenezorg Nederland. Klik: <https://gevangenezorg.nl/organisatie> en surf naar [jubileumboek](#). Het is gratis te downloaden.

THEMABIJBELSTUDIES OVER DE BRIEF VAN JACOBUS (5)

Tegenstrijdig of aanvullend?

Jakobus 2:14-26

Door: ds. J.C. Schuurman, Putten

Spreekt de Bijbel zichzelf tegen? Volgens sommigen is dat nogal eens het geval. En dat zou betekenen dat de Schrift onbetrouwbaar is. Als belangrijke 'tegenstrijdigheid' wordt het verschil tussen Jakobus en Paulus genoemd. Wat de rechtvaardiging betreft lijken ze inderdaad pal tegenover elkaar te staan. Of het ook werkelijk zo is ...?

IN DEBAT

Jakobus is in debat. Dat verklaart de levendige, dialogische stijl. Een paar keer laat hij iemand iets zeggen dat hij vervolgens weerlegt. Het gaat om een aangelegen thema dat het eigene van deze brief raakt:

de verhouding tussen geloof en werken. Onder de lezers leeft de gedachte dat het niet nodig is om het geloof in praktijk te brengen. Eerder schreef Jakobus al over de spanning tussen het Woord horen en doen (1:22 ev.). In andere bewoordingen komt

ditzelfde punt nu weer terug. Als je maar gelooft ....! Hoe je leeft doet er niet toe .... Maar zo'n geloof heeft geen enkel nut. Het kan je ook niet zalig maken (= redden van de eeuwige ondergang). Jakobus formuleert het vragenderwijs, maar ondertussen is hij zó

duidelijk en stellig, dat de vraagtekens in vers 14 eigenlijk uitroepetekens zijn.

PRAKTIJKVOORBEELD

Evenals in 2: 2-3 een voorbeeld uit de praktijk. Stel dat er binnen de gemeente een broeder of zuster ernstig gebrek lijdt aan de eerste levensbehoeften – kleding en dagelijks voedsel. Een schrijnende situatie, zeker als er (kleine) kinderen zijn. Terwijl het bekend is! Het gaat niet om stille armoede die men verborgen weet te houden. En dan zegt een mede-gemeentelid: ‘Ga heen in vrede’ – misschien bedoeld als groet (‘shalom’), zoals wij al gauw ‘sterkte’ tegen een ander zeggen, ons omdraaien en weglopen. Er volgt ook nog een soort ‘advies’: ‘word warm en word verzadigd’, terwijl er op geen enkele manier daadwerkelijke hulp wordt geboden (zie Jesaja 58: 7; Lukas 3: 11). Tussen de regels door proef je verontwaardiging bij Jakobus omdat het bij mooie, goedkope woorden blijft. De ander heeft er niks aan en denkt wellicht: ‘En dat noemt zich nou gelovig, een christen ...’

DOOD GELOOF

Sociale ongelijkheid komt steeds weer terug in de brief. Blijkbaar was het een groot probleem binnen de lezerskring. Volgens Tom Wright is armenzorg één van de belangrijkste ‘werken’ die Jakobus van volgelingen van Jezus verwacht. Met hun Joodse achtergrond moeten de geadresseerden vanuit het Oude Testament hebben geweten van Gods opdracht om armen bij te staan. In vers 17 klinkt een vlijmscherp oordeel: als het geloof geen werken heeft, is het in zichzelf dood. Nee, Jakobus heeft het niet over een

» Dat kan dus:
een dood
geloof «

dor of ingezonken geloof. Dit gaat veel verder. Er zit totaal geen leven in, zoals ook het lichaam zonder (levens)geest dood is (vers 26). Dat kan dus: een dood geloof. Iets om van te schrikken! Ook een aansporing tot zelfonderzoek. Hoe zit het met je eigen geloof? Lééft het wel? Dan zal dat blijken in de uitwerking die het heeft. ‘Aan de vrucht wordt de boom gekend’ (Mattheüs 12: 33).

DEMONEN ‘GELOVEN’ OOK

Vers 18 is wat ingewikkeld en geeft uitleggers de nodige hoofdbreken. Jakobus debatteert met nog weer een ander gemeentelid. Maar wie zegt wat? Dat is lastig uit te maken. De bedoeling is echter duidelijk: geloof en werken horen onlosmakelijk bij elkaar. Levend geloof is daadgeloof, ‘door de liefde werkzaam’ (Galaten 5: 6). Om de zaak op scherp te zetten begint Jakobus in vers 19 over het ‘geloof’ van demonen. Zijn gesprekspartner gelooft als Joodse christen dat God één is – en daar doet hij goed aan. We

herkennen de kernbelijdenis van Israël (Deuteronomium 6: 4). De Heere is de enige God, zó uniek dat Hij geen gelijke heeft. Maar – dát

te geloven zegt niet alles. De demonen geloven het immers ook. Die zijn zich terdege bewust dat God bestaat en ook sterker is dan zij. Ze sidderen zelfs, zoals blijkt in de confrontatie met Christus (Markus 1: 24 en 5: 7). Ondanks hun vijandschap hebben de machten van de duisternis toch ontzag voor de Allerhoogste. Alleen is het een geloof zonder liefde, overgave

en toewijding. Je kunt wel geloven dat God bestaat, maar als het verder niets uitwerkt komt het gevaarlijk dicht in de buurt van een demonisch ‘geloof’. Wees gewaarschuwd!

ABRAHAM

Vanaf vers 20 een stukje Bijbelstudie. Vanuit de Schrift laat Jakobus zien dat geloof werken met zich meebrengt. Anders is het inderdaad dood. Heftig is de aanspraak ‘o nietig mens’ – bedoeld om wakker te schudden. Het Griekse woord voor ‘nietig’ betekent eigenlijk ‘leeg’. Het ontbreekt de lezer aan inzicht in de Schrift. Als eerste voorbeeld / illustratie wordt Abraham genoemd – de vader van alle gelovigen (Romeinen 4: 16), en ook ‘een vriend van God’ (vers 23). Het gaat om de manier waarop hij gerechtvaardigd is zodat hij in de rechte verhouding tot God stond.

Let goed op de passieve vorm: gé-rechtvaardigd. Het kwam niet bij Abraham zelf vandaan. Gód rechtvaardigt (Romeinen 8: 31). Gelukkig maar! Wij maken onszelf niet rechtvaar-

dig voor God. Hoe zou je dat ooit voor elkaar krijgen?

Merkwaardig is wel dat Jakobus juist in dit verband op de werken wijst. Abraham is uit de werken gerechtvaardigd (vers 21). Kennelijk tellen die bij God mee.

HET OFFER VAN IZAK

Concreet verwijst de apostel naar het offer van Izak – de zoon van de belofte nota bene (Genesis 22: 1-19). Een intense geloofsbeproeving voor Abraham. Mogelijk noemt Jakobus juist dit moment uit het leven van de aartsvader omdat zijn lezers ook weten van beproeving (1: 3). Maar Abraham deed in geloofsgehoorzaamheid wat God vroeg. Een dieptepunt dat een

» Wat Jakobus werken noemt, heet bij Paulus vrucht «

hoogtepunt werd! Zo bleek immers de echtheid van zijn geloof. Volgens vers 22 is het door de werken ‘volmaakt geworden’ – dat betekent zoiets als: op volle kracht

gekomen. Jakobus aarzelt niet om in ditzelfde vers te schrijven dat het geloof samenwerkte (!) met Abrahams werken. Maar lees goed wat er staat: het geloof gaat voorop en heeft de leiding. Geloof en werken vormen dus geen coöperatie zoals twee paarden die de kar trekken (L. Floor). Beslissend is het geloof. Dát is Abraham tot gerechtigheid gerekend, aldus vers 23 (met een citaat uit Genesis 15: 6).

RACHAB

Als tweede voorbeeld Rachab (vers 25). De Bijbel doet niet geheimzinnig over wie ze was. Ze woonde en werkte in Jericho ‘op de wallen’. Bovendien van heidense komaf. Toch getrokken door de levende

God. Rachab had bij geruchte gehoord hoe wonderlijk Israëel uit Egypte was verlost (Jozua 2: 9-11). Maar het was

genoeg om haar tot het geloof in de levende God te brengen. Ook bij haar ging het geloof samen met werken zodat ze recht voor God stond. Met gevaar voor eigen leven hielp

Armenzorg:
Albrecht Anker
 (1831-1910),
Die Armen-
suppe,
 1893; Kunst-
 museum Bern

ze Israëls verkenners om de stad veilig te verlaten (Jozua 6: 17). In het Nieuwe Testament wordt zij meerdere keren met ere wordt genoemd (zie ook Mattheüs 1: 5; Hebreëen 11: 31).

JAKOBUS VERSUS PAULUS?

Vers 24 bevat een soort conclusie: gerechtvaardigd uit werken en niet alleen uit geloof. Een groot verschil met Romeinen 3: 28. Paulus komt

juist tot de slotsom dat de mens door het geloof gerechtvaardigd wordt zónder de werken van de wet. Tegenstrijdig? Toch niet. De fronten verschillen. Paulus ageert tegen (wets)werken die een verdienstelijk karakter hebben. Daar gaat radicaal een streep door! Het is alleen een kwestie van genade en geloof. Omdat Jakobus tegen goedkope genade ageert, legt hij een ander accent. Je zou kunnen

zeggen dat de werken waar Jakobus over spreekt, bij Paulus onder de vrucht van de Geest vallen. Levend geloof verbindt met Christus. Vanuit Hem wordt ons leven vernieuwd en kómen er (goede) werken. In andere verbanden noemt Paulus die trouwens ook (Efeze 2: 10; Kolossenzen 1:10; Titus 2: 7). Kortom: speel de beide broeders niet tegen elkaar uit. Zie het liever zo dat ze elkaar aanvullen. ■

GESPREKSVRAGEN:

1. Hoe dreigt voor ons het gevaar van een dood geloof?
2. Lees vraag en antwoord 86 van de Catechismus. Wat valt je op? Is dit een verbinding tussen Paulus en Jakobus? Herken je het dat vruchten / werken bijdragen aan geloofszekerheid?
3. Wat zegt het je dat de demonen sidderen voor God en Christus?
4. Wonderlijke 'werken' bij Abraham en Rachab – welk geheim zat er bij hen achter?
5. Hoe hebben goede werken een missionaire functie (Mattheüs 5: 16; 1 Petrus 2: 12)? Wat betekent dit voor je eigen leven?
6. Zalig worden is puur genade. Toch tellen onze werken in het eindgericht mee (2 Korinthe 5: 10; Openbaring 22: 12). Hoe moeten we dat zien? Overweeg ook Openbaring 14:13: 'hun werken volgen met hen'.

AGENDA ACTIVITEITEN

TOERUSTINGSDAG

Zaterdag 26 oktober 2024

Plaats: Dorpskerk, Westerdorpsstraat 67, 3871 AV te Hoevelaken.

Parkeren: Gratis parkeren achter de kerk en bij het Pannenkoekrestaurant tegenover de kerk (Westerdorpsstraat 56).

Aanvang: 10.00 uur • Einde: ca. 12.15 uur.

Referaten: Te verkrijgen in gebouw Rehoboth voor € 2,00 per stuk.

Lunch en ontmoeting: Na afloop in gebouw Rehoboth (achter de kerk) voor hen, die zich daar voor hebben opgegeven.

Lunchbonnen: Afhalen bij regelingscommissie in gebouw Rehoboth vóór de samenkomst.

Online meebelevén: Hervormd Hoevelaken via youtube kanaal <https://tinyurl.com/vjyznek>.

Machtigingsformulieren en QR-code: te vinden in het programma bij de ingang van de kerk.

Sprekers: ds. J.A.W. Verhoeven en ds. A.Th. van Olst.

Onderwerp: Tegendraads levensstijl...!?

STREEKVERGADERING

Woensdag 23 oktober 2024

Streekvergadering Alblasserwaard-West.

Plaats: gebouw Diakonia in Bleskensgraaf.

Aanvang: 20.00 uur (vanaf 19.45 koffie)

Spreker: ds. H.J.T. Lubbers, Woudenberg, lid hoofdbestuur.

Onderwerp: Henoch wandelde met God...!

Woensdag 20 november 2024

Streekvergadering Zwolle

Plaats: De Zaaier, Dorpsweg 38 te IJsselmuiden.

Aanvang: 20.00 uur

Spreker: ds. A. Snoek uit Driezum, lid hoofdbestuur.

Onderwerp: Tegendraads leven, onder het gezag van de Schrift...!

OVERLIJDEN

Ons bereikte het verdrietige bericht dat dhr. Cor Oosterom is overleden. 56 jaar was hij penningmeester binnen ons hoofdbestuur.

We gedenken hem in dankbaarheid.

BESTUURSWIJZIGINGEN

- De MV '**Bewaar het pand**' te Rijssen heeft een nieuwe secretaris: dhr. B.J. van den Dijk, Roerdomp 21, 7463 AD Rijssen.
En een nieuwe penningmeester: dhr. A. Kreijkjes, Baankamp 6, 7462 TD Rijssen.
- De MV '**Tolle lege**' te Moordrecht heeft een nieuwe penningmeester: dhr. A. Brouwer, Troelstrastraat 17, 2841 CL Moordrecht
- De MV '**Troffel en Zwaard**' te Huizen heeft een nieuwe secretaris: dhr. G. Rebel, 't Hardestraat 14, 1271 TT Huizen.
- De **streek Veenendaal** heeft een nieuwe secretaris: dhr. H. van Laar, De Kleine Pekken 3, 3901 JA Veenendaal

Vriendelijk dank voor uw medewerking, ds. J. van Dijk, secr. E: Vandijk@hervormdemannenbond.nl

*Mijn genade is u genoeg; want Mijn kracht
wordt in zwakheid volbracht.
2 Korinthe 12 : 9*

Op 26 augustus 2024 is door de Heere uit dit leven
weggenomen onze broeder en oud-voorzitter

JAN EZENDAM

In de leeftijd van 77 jaar

Wij denken met dankbaarheid terug aan zijn
jarenlange betrokkenheid bij onze vereniging
en aan zijn bestuurlijke inzet en bijdrage.

Wij wensen zijn vrouw, kinderen en
kleinkinderen de troost en nabijheid
van de Heere toe.

Bestuur en leden Mannenvereniging
"Bewaar het pand" Rijssen.

*Zalig zijn de doden, die in de Heere
sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest,
opdat zij rusten van hun inspanningen
en hun werken volgen met hen.
Openbaring 14 vers 13*

In Christus ontslapen ons trouw en meelevend
oud-hoofdbestuurslid

COR OOSTEROM

Meer dan 50 jaar heeft hij zich ingezet als
penningmeester voor onze Mannenbond. Met
dankbaarheid denken wij aan zijn inzet en
betrokkenheid op onze vergaderingen en op
het geheel van de Mannenbond. Wij wensen
zijn kinderen, klein- en achterkleinkinderen als
ook de familie de troost en de kracht uit het
Woord van onze God toe.

Hoofdbestuur van de Hervormde
Mannenbond op G.G.
Ds. J.H. Lammers, voorzitter
Ds. J. van Dijk, secretaris

Op 17 september 2024 is door de Heere uit
dit leven weggenomen ons gewaardeerd en
trouw meelevend lid

Mees Bochoven

In de leeftijd van 93 jaar.

Wij gedenken in dankbaarheid zijn
betrokkenheid bij onze vereniging gedurende
de 20 jaar dat hij lid was.

We bidden zijn kinderen en kleinkinderen de
genade en troost van de Heere toe.

Bestuur en leden van de Mannenvereniging
"Onderzoek de Schriften" te Oud-Beijerland.

*"Ik ben de Opstanding en
het Leven; wie in Mij gelooft
zal leven, ook al was hij gestorven."*

Na een korte ernstige ziekte is door de Heere
op 3 september 2024 uit dit leven
weggenomen onze penningmeester

Jochem van Spronsen

In de leeftijd van 66 jaar

Wij gedenken hem als een trouw en
sympathiek lid en zijn dankbaar voor zijn
inbreng op de bijeenkomsten en zijn bijdrage
aan het bestuur van onze mannenvereniging.

Wij wensen zijn vrouw, kinderen en
kleinkinderen de troost en nabijheid van
de Heere toe.

Bestuur en leden van mannenvereniging
'Calvijn' te Monster.

De wraak van God

Door: dr. W.J. Dekker, Wageningen

Wie aandachtig de Bijbel leest komt ook teksten tegen over Gods wraak. Weerbarstige teksten over een God die in woede ontbrandt en zich grimmig keert tegen de volken. Het boek Nahum zet ermee in: 'Een na-ijverig God en een wreker is de HEERE.' (1: 2). Aangrijpend is het Godsbeeld van Jesaja 63. God verschijnt in een met bloed besmeurd gewaad. Hij heeft de volken in toorn vertrappt. Want 'de dag van Zijn wraak' was aangebroken (63: 4). In Psalm 94 wordt om Gods wraak gebeden! Zulke teksten roepen vragen op.

Ze botsen op ons beeld van God. We ervaren ongemak, want er is al zoveel geweld in de wereld om ons heen en is God ook gewelddadig? We kunnen uit weerzin zulke Bijbelteksten opzijschuiven. Langer luisteren lijkt me beter. Want ook deze teksten zijn Woord van God.

HEILIGE VERONTWAARDIGING

Als wij God ergens leren kennen dan is het in het Oude Testament. De teksten over Zijn

wraak zeggen ons dat Hij de levende God. De gebeurtenissen in de wereld laten Hem niet onbewogen. Diep geraakt reageert Hij op onrecht, hemeltgend kwaad en goddeloosheid. Hij wrekt dat. Dat betekent dat Hij opkomt voor hen die onder onrecht en bruut geweld gebukt gaan, en Hij straft hen die zich tegen Hem verheffen en kwaad doen. Zijn wraak is dus allesbehalve blinde woede. In boeken en films staat wraak vaak in het

teken van diepe haat en het hartstochtelijke verlangen om kwaad te vergelden. Gods wraak echter is geen rancune, maar heilige verontwaardiging over het kwaad in de wereld. Zijn wraak is de openbaring van Zijn gerechtigheid. Er zijn grenzen. Daarom kon Israël uitzien naar Gods wraak en er zelfs om bidden! De enige die in deze wereld de toekomst opent is Hij. Want God redt de ellendige en straft de kwaaddoener. Een sprekend voorbeeld is

Jesaja 59: 17. Als een strijder kleedt God zich met wraak en na-ijver en wapent Hij zich met gerechtigheid en heil. Waar blijft Hij? Die klacht klinkt in de donkere nacht van de ballingschap en de tijderna (Jesaja 63: 7vv). Maar ook eeuwen later. 'Hoelang nog wreekt U ons bloed niet?', hoort Johannes

de martelaren bidden. (Openbaring 6: 10) Aangrijpend is dat de grimmigheid en wraak van God zich ook tegen Zijn eigen volk kan keren omdat het volhardt in ongehoorzaamheid.

OUDE EN NIEUWE TESTAMENT

Als het gaat over de wraak en toorn van God worden Oude en Nieuwe Testament nog wel eens tegen elkaar uitgespeeld. 'De God van het Oude Testament is een andere dan die wij kennen in Jezus, Zijn Zoon.' Zulke stemmen doen geen recht aan de boodschap van het Nieuwe Testament waarin Gods wraak allesbehalve voltooid verleden tijd is. God wreekt onze zonden op Christus, het Lam van God. Maar dat betekent niet dat Hij nooit meer

toornen zal. De dag van Zijn wraak en definitieve oordeel over alle kwaad wordt om Christus' wil uitgesteld maar niet afgeblazen. Daarvan

» Gebeurtenissen in de wereld laten God niet onbewogen «

getuigt het boek Openbaring. Het is Christus zelf die in een met bloed besmeurd gewaad de wijnpers van Gods grimmige toorn treedt (Openbaring 19). Zijn wederkomst is niets minder dan de dag van wraak, van redding en oordeel.

KRITIEK EN HOOP

Met zijn getuigenis over de wraak van God bekritiseert, scherpt en verdiept de Bijbel ons Godsbeeld dat vlak kan zijn. God is liefde. Maar juist daarom kan Hij ook toornen. We moeten weten wat we doen als we deze liefde negeren en kwetsen. De verkondiging van Gods wraak scherpt ook ons dagelijks leven. God neemt onze keuzes serieus. Daarom het appel van Paulus in 1

Thessalonicenzen 4 waar hij zonder aarzelen over God als wreker spreekt. Maar de boodschap van Gods wraak is niet in de laatste plaats troost.

Ook voor ons vandaag in deze wereld vol bruto geweld. We zijn niet overgeleverd aan kwade machten, maar aan God die in diepe beweging alles

rechtzet. De Bijbelteksten over de wraak van God geven ons hoop. Zijn koninkrijk komt! ■

Leestip: H.G.L. Peels, *Wie is als Gij? Schaduwkanten van het oudtestamentische Godsbeeld*, Zoetermeer 2007.

Boekbesprekingen

Verlicht Europa? Voor christelijke politiek in de Europese Unie, door mr. A.T. van Gelder (red.); uitg. De Banier, Apeldoorn, 2024; ISBN 9789402910179; 168 blz; € 12,95,-

Dit boek kwam mede uit met het oog op de Europese verkiezingen van 2024. Het is een uitgave van de Guido de Bres-stichting, het Wetenschappelijk Instituut van de SGP. Deze verkiezingen liggen alweer een aantal maanden achter ons, maar daarmee is dit zeker geen gedateerd boek. Wie meer wil weten over de keuzes waarvoor de christelijke politiek in de Europese Unie staat, kan hier goed terecht. Het raakt aan onderwerpen die ook in de landelijke politiek spelen zoals morele waarden, klimaat en migratie. Waar liggen de grenzen voor christelijke politiek? Welke afwegingen worden er gemaakt? Wat kan christelijke politiek (SGP) betekenen binnen het Europese parlement? Het interview met Europarlementariër Bert-Jan Ruissen geeft een mooi inkijkje wat bovenstaande in de praktijk betekent. Wie kritisch, sceptisch of zelfs afwijzend staat tegenover de Europese Unie, moet zeker deze studie ter hand nemen!

Hongertocht. Een zoektocht naar voedsel, door ds. C.G. Vreugdenhil; uitg. De Banier, Apeldoorn, 2024; ISBN 9789402910612; 208 blz; € 14,95,-

De emerituspredikant van de Gereformeerde Gemeenten, zit bepaald niet stil. Hij heeft al menige publicatie op zijn naam staan. In dit boek behandelt hij in 60 korte meditaties het Bijbelboek Ruth. Met de titel sluit hij aan bij vijf andere boeken, die hij schreef, waarin het woord tocht in de titel voorkomt. Het gaat in het boek niet alleen om de letterlijke zoektocht naar voedsel, maar het heeft ook een geestelijke betekenis. Stap voor stap neemt de schrijver ons mee in de gang door het boek Ruth. Soms wordt één vers meerdere hoofdstukken bemediteerd, dan weer worden verzen overgeslagen. Vanuit elk vers worden lijnen getrokken naar het persoonlijke leven en geestelijke lessen meegegeven. Broer en eveneens (al langer geleden overleden) predikant Leen Vreugdenhil zorgde voor achttien sonnetten.

De liefde en haar vruchten. Christelijke liefde zoals die zich in hart en leven openbaart, door Jonathan Edwards; uitg. De Banier, Apeldoorn, 2024; ISBN 9789493291249; 336 blz; € 29,95,-

De bekende opwekkingsprediker Jonathan Edwards (1703 – 1758) heeft veel in de dienst van de Heere mogen betekenen. Te begrijpen wie kennisneemt van zijn vele pennenvruchten. Ook in dit boek leren we hem kennen als een begaafd en bewogen dienaar. Het gaat om preken over 1 Korinthe 13 die hij hield in zijn gemeente, in 1738. Voorafgegaan door een inleiding van prof. dr. W. van Vlastuin, die Edwards theologie trefzeker typeert - het gaat hem om de affectieve liefde in ons hart: wat zet ons hart in vuur en vlam? In zestien hoofdstukken werkt Edwards 1 Korinthe 13 door. De kopjes per hoofdstuk geven de inhoud per vers(delen) goed weer. Het is terecht om te zeggen: het is uitleg van de liefde die aanstekelijk werkt. Edwards weet te raken. Daarmee te verootmoedigen en bemoedigen. Doel van deze preken is om het 'liefdesleven' met de HEERE aan te spreken, op te porren en te verdiepen.

Genieten van
tijdloos design

Wij zijn staalkunstenaars. We ontwerpen en realiseren unieke producten in en rondom uw woning of (bedrijfs)pand. Denk hierbij aan kerkramen, stalramen, stalen deuren en kozijnen voor zowel binnen als buiten (geïsoleerd). Maatwerk is voor ons de standaard. Uw opdracht is bij ons in goede handen!

VAN DIJK
METAALDESIGN

www.vandijkmetaaldesign.nl
info@vandijkmetaaldesign.nl
Hermesweg 11 4051 BV Ochten

Echte aandacht helpt verder

Als Jezus gevangenen serieus nam (Matt. 25)
dan kunnen wij toch niet achterblijven?

Help ook mee: scan de QR-code

Gevangenzorg Nederland
steunt al ruim 30 jaar
(ex-)gevangenen, tbs-patiënten
en hun achterblijvende familieleden.

Bakkerij Voordijk
Ridderkerk

BROOD | BANKET | CHOCOLADE | IJS

Baked With Love

RIDDERKERK Jan Steenstraat 22 2981 EG Ridderkerk	HENDRIK-IDO-AMBACHT De Schoof 74 3341 EB Hendrik-Ido-Ambacht	ZWIJNDRECHT Dollard 8 3332 EE Zwijndrecht
---	---	--

www.bakkerijvoordijk.nl

Rovero
de slimste
weg naar
groei!

ROVERO.COM

- ✓ Fruitoverkappingen
- ✓ Folietunnels
- ✓ Kassen

UW BETROUWBARE PARTNER
ROVERO
15 JAAR

NIEUW VOOR PARTICULIEREN.
"ALLES VOOR THUISKEWERS"

KWEEK
GROEIZAKEN

KWEEK.NL

TOERUSTINGSDAG **HERVORMDE MANNENBOND**

Zaterdag 26 oktober 2024

Thema:
Tegendraadse levensstijl...!

Volgens de Bergrede
ds. J.A.W. Verhoeven

Volgens de vervolgte kerk
ds. A. Th. Van Olst

Plaats: Dorpskerk Hoevelaken
Westerdorpsstraat 67

Tijd: 10.00 uur - ca. 12.15 uur